

OD REDAKCJI

Teksty zamieszczone w piątym tomie rocznika „Edukacja – Kultura – Społeczeństwo” stanowią w większości pokłosie 11. konferencji „*Historia krytyczna*” czyli *edukacja historyczna wobec współczesnych wyzwań: digitalizacji, globalizacji...*, która odbyła się we Wrocławiu 9 i 10 września 2023 r. Podczas obrad zastanawiano się, w jaki sposób rozwój technologii cyfrowej, skutki globalizacji, szersze otwarcie na dziedzictwo kulturowe oraz rosnąca rola historii publicznej rzutują na kulturę współczesnych społeczeństw.

Tom rozpoczynają teksty Myroslavy Filipovich (*Wybrane problemy współczesnej wyższej edukacji na Ukrainie wobec rosyjskiej agresji*), w których autorka analizuje działania Ministerstwa Edukacji i Nauki Ukrainy w zakresie zachowania szkolnictwa wyższego w warunkach pełnoskalowej inwazji rosyjskiej na Ukrainę, wskazując pozytywne działania oraz popełniane przez rządzących błędy. Omawia również zmiany w strukturze i działalności placówek edukacyjnych, nowe podejście do programów edukacyjnych, a także sposoby i możliwości wspierania ukraińskiej nauki i naukowców w czasie wojny.

Piotr Podemski (*Model czy miraż? Nauczanie historii w Finlandii w świetle wizyty studyjnej w fińskim gimnazjum*) próbuje skonfrontować obecny w mediach obraz fenomenu edukacyjnego Finlandii, a także wyniki badań wskazujących na znaczący poziom osiągnięć edukacyjnych Finów oraz na wysoki poziom deklarowanego szczęścia, z wnioskami powstałymi w wyniku tygodniowej obserwacji życia liceum fińskiego, do którego udał się z grupą polskich licealistów.

Z kolei Joanna Wojdon (*Emigracja z Galicji oczyma maturzystów A.D. 2022*) dokonuje zestawienia około trzystu odpowiedzi na pytanie zawarte w arkuszu maturalnym z historii w 2022 roku dotyczące emigracji zarobkowej z Galicji. Następnie, przy wykorzystaniu programu MAXQDA, formułuje wnioski dotyczące wiedzy i umiejętności maturzystów, a także ich przekonań i wartości.

Analizą zjawiska deglobalizacji w procesie edukacji zajął się Jacek Piotrowski (*Zjawisko deglobalizacji w procesie edukacji – incydentalne kryzysy czy stała tendencja?*), zastanawiając się, czy to jedynie incydentalny fenomen, czy już stała tendencja.

Małgorzata Skotnicka-Palka (*Kobiece bohaterki komiksów historycznych poświęconych II wojnie światowej na wybranych przykładach*) przybliża sylwetki bohaterek komiksów rozgrywających się w czasie II wojny światowej – postaci

autentycznych oraz fikcyjnych, które wykazały się odwagą, inteligencją i wrażliwością na krzywdę innych, zwłaszcza słabszych, oraz potrafiły nie tylko przetrwać w ekstremalnych warunkach, ale też nieść pomoc potrzebującym.

Zastosowania sztucznej inteligencji w szkolnictwie wyższym na przykładzie wykorzystania programu ChatGPT przybliża Antonina Pawłowska (*Nowa rewolucja przemysłowa? ChatGPT jako asystent studenta i wykładowcy*), rozważając kwestie związane z funkcjonowaniem nowej technologii oraz jej zaletami i wadami.

Z kolei Marta Włodarczyk-Rybacka (*Edukacja historyczna w Chorągwi Wielkopolskiej Związku Harcerstwa Polskiego na przykładzie propozycji programowej „Zdobycy Trefla”*) przedstawia obraz edukacji historycznej w harcerskim programie wychowawczym Chorągwi Wielkopolskiej ZHP, poruszając m.in. kwestię pracy z postaciami historycznymi jako patronami, a także problem wykorzystania metody harcerskiej jako elementu wspierającego edukację historyczną.

Nieco odmienny charakter ma ostatni tekst, autorstwa Mariusza G. Karbowskiego (*Proces migracji w kontekście resentymentu*), który nie został wygłoszony podczas konferencji. Autor przedstawia w nim nowe spojrzenie psychologiczne na proces migracji w świetle resentymentu, ukazując jego związek z emocjonalnymi i społeczno-kulturowymi konsekwencjami zmiany miejsca zamieszkania.

Tom kończą artykuły recenzyjne – dwa autorstwa Karola Sanojcy i jeden Kacpra Rosnera-Leszczyńskiego – w których autorzy omawiają godne polecenia pozycje literatury historyczno-dydaktycznej. Pierwsza z recenzji dotyczy książki Moniki Piotrowskiej-Marchewy poświęconej kobietom pracującym zawodowo w szkołach powszechnych Drugiej Rzeczypospolitej. Co warto podkreślić, praca ta została nominowana do 24. edycji Nagrody im. Jerzego Giedroycia. W drugiej recenzji Karol Sanojca omawia publikację Dariusza Gołębiowskiego, który podjął się zadania przeanalizowania obrazu szkoły w popularnych tytułach prasowych na przestrzeni trzech ostatnich dekad. Z kolei Kacper Rosner-Leszczyński przeanalizował katalog wystawy poświęconej niemieckiemu obozowi przejściowemu i obozowi pracy Burgweide.

Oddając w ręce Czytelników niniejszy tom, mamy nadzieję, że znajdą oni w roczniku zagadnienia dla siebie interesujące. Liczymy, że staną się one zachętą i inspiracją do podjęcia współpracy z naszym czasopisem.

Barbara Techmańska, Małgorzata Skotnicka-Palka